

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ

©2021 ВЕРБІВСЬКА Л. В.

УДК 004.738:339
JEL: L26; L86; P43

Вербівська Л. В. Теоретичні засади розвитку електронного бізнесу

Розвиток електронного бізнесу є важливою складовою розвитку національного господарства. Саме активна розбудова сфери електронного бізнесу актуалізує питання проведення нових досліджень у цьому напрямку. Метою статті є поглиблення теоретичних положень функціонування та розвитку електронного бізнесу в системі національної економіки країни. У статті розглянуто сутність категорії «електронний бізнес» і запропоновано розглядати її таким чином: електронний бізнес – економічна діяльність, яка здійснюється насамперед за допомогою використання сучасних інформаційних технологій з метою отримання прибутку. Також описано передумови створення електронного бізнесу як виду підприємницької діяльності. Обґрунтовано складність деталізації видів господарської діяльності, які на сьогодні можна віднести до електронного бізнесу. Це обумовлюється постійним розширенням нових напрямків, які виникають у результаті активного використання інформаційних технологій підприємцями у своїй діяльності. Виокремлено окремі види підприємницької діяльності, які доцільно віднести до сфери електронного бізнесу. Для цього проведено аналіз наявних у науковій літературі підходів до виокремлення базових напрямків господарської діяльності в системі електронного бізнесу. Результати цього аналізу дозволили визначити такі напрями досліджуваного виду бізнесу: електронний маркетинг, електронна комерція, електронний банкінг, електронні страхові послуги, інтернет-трейдинг, електронні платежі, електронний консалтинг, електронна освіта, електронна сфера охорони здоров'я, електронне видавництво, електронний рекрутинг, електронний аукціон, маркетплейс, електронна логістика. Також визначено зміст окреслених видів бізнесу. Подальші дослідження у сфері електронного бізнесу можуть полягати у вивченні особливостей функціонування окремих видів електронного бізнесу, їх взаємозв'язку та базових умов забезпечення подальшого розвитку.

Ключові слова: бізнес, електронний бізнес, електронна комерція, інформаційні технології, цифровізація.

Бібл.: 12.

Вербівська Людмила Василівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (вул. Коцюбинського, 2, Чернівці, 58012, Україна)

E-mail: l.verbivska@chnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2768-9157>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210597185>

UDC 004.738:339
JEL: L26; L86; P43

Verbivska L. V. The Theoretical Principles of e-Business Development

The development of e-business is an important component of the development of the national economy. Precisely the active development of the e-business sphere actualizes the issue of conducting new research in this direction. The article is aimed at deepening the theoretical provisions of the functioning and development of e-business within the system of the national economy of the country. The article considers the essence of the category of «e-business» and proposes to treat such a consideration as follows: e-business is economic activity, which is carried out primarily through the use of modern information technologies for gaining profit. The prerequisites for creating an e-business as a type of entrepreneurial activity are also described. The complexity of detailing the types of economic activity, which today can be attributed to e-business, is substantiated. This is based upon the constant expansion of new directions that arise as result of the active use of information technologies by entrepreneurs in their activities. Several types of entrepreneurial activity are distinguished, which should be attributed to the sphere of e-business. For this purpose, the analysis of the approaches available in the scientific literature to distinguish the basic directions of economic activity in the e-business system is carried out. The results of this analysis allowed to determine the following areas of business under research: e-marketing, e-commerce, e-banking, electronic insurance services, online trading, electronic payments, e-consulting, e-education, e-healthcare, e-commerce, e-recruiting, online auctioning, marketplace, electronic logistics. The content of the outlined types of business is also defined. Further research in the field of e-business may be intended for studying the peculiarities of the functioning of certain types of e-business, their interconnection and the basic conditions for ensuring further development.

Keywords: business, e-business, e-commerce, information technology, digitalization.

Bibl.: 12.

Verbivska Lyudmyla V. – PhD (Economics), Associate Professor, Department of Entrepreneurship, Trade and Exchange Activities, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (2 Kotsiubynskyi Str., Chernivtsi, 58012, Ukraine)

E-mail: l.verbivska@chnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2768-9157>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210597185>

Сучасний розвиток світової економіки безпосередньо залежить від активної розробки та впровадження новітніх інформаційних технологій у всі сфери господарської діяльності. На сьогодні такі інноваційні технології кардинально змінюють бізнес-процеси, формують нову парадигму функціо-

нування та розвитку суб'єктів підприємницької діяльності. Особливістю таких технологій є те, що вони проникли фактично вже в усі сфери національного господарства, відіграють важливу роль також у процесах споживання, обміну, виробництва та розподілу. Такий активний розвиток цифрових технологій

привів до формування цифрової економіки в усьому світі. Безпосередньо в межах цієї моделі економіки суб'єкти підприємницької діяльності також активно залучаються до процесів використання новітніх інформаційних інновацій, продукують їх, реалізують і застосовують у своїй операційній діяльності.

Доречно зауважує Д. Д. Євтушенко, що «на сьогоднішній день економіка України переживає новий етап розвитку – вона стає все більш орієнтованою на інформаційно-комунікаційну сферу господарювання. В умовах глобалізації та постійного розвитку економічних процесів інформація набуває все більшої цінності, і це, насамперед, пов'язано зі стрімким розвитком інформаційних технологій. При цьому Інтернет змінив сам спосіб ведення бізнесу – тепер він є невід'ємною частиною здійснення комерційної діяльності» [5, с. 184].

Сфера електронного бізнесу є невід'ємною складовою становлення інформаційної економіки. На сьогодні активний розвиток такої сфери супроводжується також упровадженням цифрових технологій у господарську діяльність. Відповідно електронний бізнес є тим видом підприємницької діяльності, у межах якого основна діяльність економічних суб'єктів безпосередньо пов'язана та залежить від використання інформаційних технологій. Окреслена сфера сьогодні вже є невід'ємною складовою національної економіки та з кожним роком розвивається дедалі швидшими темпами.

Саме стрімкий розвиток інформаційних і цифрових технологій у сучасному світі, їхній потужний вплив на господарські відносини обумовлюють необхідність проведення нових досліджень у цій сфері. Виникнення нових інформаційних технологій, які дозволяють підвищити ефективність функціонування суб'єктів господарювання, приводить до значних змін у бізнес-процесах. Отже, така ситуація актуалізує необхідність вивчення такого впливу, що також безпосередньо вимагає проведення нових досліджень і у сфері розвитку електронного бізнесу, поглиблення теоретичних і прикладних аспектів функціонування цього виду бізнесу. Особливо цікавими та малодослідженими є питання конкретизації напрямів господарської діяльності, які можна віднести до електронного бізнесу.

Питання розвитку електронного бізнесу в межах національної економіки сьогодні розглядаються в наукових роботах багатьох учених. Серед них доцільно визначити таких авторів, як: У. Балик, Д. Євтушенко, А. Жаворонок, О. Зайцева, Т. Марусей, Д. Пилевич, В. Страхарчук, А. Страхарчук, В. Стойка, Т. Тардаскіна, О. Шалева та ін.

Попри численні напрацювання науковців, ураховуючи досить стрімкий розвиток електронного бізнесу у світі, актуальними залишаються питання поглиблення теоретичних положень функціонування такого виду бізнесу, їх уточнення відповідно до сучасних трендів розвитку цифрової економіки.

Метою статті є поглиблення теоретичних положень функціонування та розвитку електронного бізнесу в системі національної економіки країни.

На сьогодні чітко обґрунтування сутності електронного бізнесу є досить складним завданням. Наявність значного переліку сучасних технологій, їх проникнення в різні сфери національного господарства сприяло значному розширенню видів цифрових технологій, які використовуються сьогодні суб'єктами господарювання у власній діяльності. Це, своєю чергою, привело до різних модифікацій здійснення економічної діяльності з використанням таких технологій. Певна частина суб'єктів господарювання у своїй роботі використовують виключно інформаційні інновації, і їхній бізнес буде виключно на їх активному застосуванні. При цьому окремі підприємства у своїй роботі частково користуються цифровими інноваціями при реалізації власної діяльності.

Проведемо дослідження сучасних наукових підходів до розгляду категорії «електронний бізнес». Наприклад, Т. В. Марусей стверджує, що «електронний бізнес – це будь-яка ділова активність, що використовує можливості глобальних інформаційних мереж для перетворення внутрішніх і зовнішніх зв'язків з метою створення прибутку» [7, с. 1012]. В. А. Висоцька зауважує, що електронний бізнес (E-business) – це підвищення ефективності бізнесу, засноване на використанні інформаційних технологій, для того, щоб забезпечити взаємодію ділових партнерів і створити інтегрований ланцюжок доданої вартості [3, с. 55]. Т. М. Тардаскіна зі співавторами пропонують таке твердження зазначеної категорії: електронний бізнес – це вид економічної діяльності компаній через комп'ютерні мережі, зокрема Інтернет, з метою отримання прибутку [10, с. 24].

Досить цікавим є комплексний підхід Д. Д. Євтушенка до визначення змісту електронного бізнесу. Автор пропонує такий вид бізнесу розглядати як вид підприємництва, що здійснюється на основі інформаційних технологій для перетворення зв'язків підприємства з постачальниками, партнерами та клієнтами, з метою поліпшення загальної ефективності бізнесу та вдосконалення бізнес-процесів (виробництва, управління запасами, розробки продукту, управління ризиками, фінансів, управління знаннями та людськими ресурсами) [5, с. 185].

У межах цієї статті сутність електронного бізнесу пропонуємо розглядати таким чином: *електронний бізнес – економічна діяльність, яка здійснюється насамперед за допомогою використання сучасних інформаційних технологій з метою отримання прибутку* [2, с. 61].

Отже, аналізуючи сутність наведеного визначення категорії «електронний бізнес», можна ідентифікувати базові передумови, які сприяли виникненню

та розвитку цього виду підприємницької діяльності. До їх числа варто віднести такі:

- ✦ розвиток інформаційних технологій і в подальшому цифрових інновацій;
- ✦ створення та розвиток мережі Інтернет, поступова доступність Інтернету для громадян;
- ✦ формування класу обізнаних із сучасними інформаційними технологіями підприємців;
- ✦ активне використання нових інформаційних технологій органами державної влади;
- ✦ виникнення нових гаджетів, зміна технологій виробництва комп'ютерів, смартфонів тощо.

Сьогодні, як уже зазначалося, сфера електронного бізнесу являє собою значну систему відносин, які відбуваються із залученням сучасних цифрових технологій. Ця сфера постійно розвивається та розширюється. Пандемія COVID-19 значно прискорила розвиток цього виду бізнесу, залучивши велику кількість нових суб'єктів підприємницької діяльності. Можна стверджувати, що й надалі зазначена сфера буде активно розвиватися та змінюватися відповідно до нових тенденцій розвитку інформаційних технологій і загальних трендів розбудови світової економіки.

Розглянемо більш детально основні напрями підприємницької діяльності, які доцільно віднести до сфери електронного бізнесу. Зауважимо, що в наукових роботах трапляються різні концептуальні підходи до виокремлення складових у межах цього виду бізнесу. Наприклад, У. О. Балик і М. В. Колісник зазначають, що електронний бізнес являє собою складний взаємообумовлений комплекс компонентів, до яких належать:

- ✦ засоби обміну інформацією;
- ✦ системи електронного документообігу;
- ✦ корпоративні представництва в кібернетичному просторі, інтегровані з іншими підсистемами компанії;
- ✦ засоби глобального пошуку інформації, збору та спільного використання знань;
- ✦ системи електронної торгівлі для організації продажу та закупівель;
- ✦ методи та принципи управління ресурсами (матеріальними, фінансовими, людськими);
- ✦ способи взаємодії з партнерами та клієнтами;
- ✦ системи обліку ресурсів (склад, логістика) тощо [1, с. 13–14].

Проте в межах такого підходу цілком зрозуміло, що залишилися невиокремленими деякі найбільш значущі сьогодні напрями підприємницької діяльності, які належать до електронного бізнесу. Наприклад, електронний маркетинг уже є відомою сферою зі значними обсягами фінансових ресурсів. Ця сфера сьогодні розвивається дуже швидкими темпами, враховуючи доступність і частоту використання людьми різних гаджетів.

Д. Д. Євтушенко при розгляді сутності таких понять, як «електронний бізнес», «електронна комерція», «інтернет-торгівля», визначаючи їх зміст, конкретизує складові електронного бізнесу, до яких відносить такі: електронний маркетинг, електронні аукціони, електронна пошта, електронна освіта, електронні НДР і ДКР, електронні банки, електронна комерція [5, с. 188]. Загалом можна погодитися з таким підходом, але варто зазначити, що на сьогодні сфера електронних НДР і ДКР не сформувалася, особливо в Україні, і чітко стверджувати, що цей напрям є частиною електронного бізнесу, складно. Також не зовсім зрозуміла логіка віднесення електронної пошти до видів електронного бізнесу.

В. С. Стойка та М. І. Палош, розглядаючи розвиток фінансових послуг у системі електронного бізнесу, зауважують, що до видів такого виду бізнесу варто віднести такі: електронні магазини, електронні аукціони, електронні платіжні системи, електронний маркетинг, електронна комерція, електронні ЗМІ тощо [8, с. 130]. Подібний підхід підтримує також і О. І. Шалева, яка стверджує, що базовими складовими електронного бізнесу є електронна комерція, використання електронних платіжних систем, проведення фінансового аналізу, надання маркетингових послуг, пошук співробітників і продавців, партнерські відносини та ін. [11, с. 9]. Зазначимо, що виокремлення електронної комерції як окремого напрямку у сфері електронного бізнесу також потребує уточнення, оскільки такий вид комерції є складноструктурованою системою зі своїми компонентами та підсистемами. Зауважимо, що в переважній більшості наукових робіт констатується, що саме електронна комерція є основною, найбільш значущою частиною електронного бізнесу. Підтримуємо цю позицію, оскільки і поняття «бізнес», «комерція» є досить схожими за своїм змістовним наповненням.

В. Страхарчук, А. Страхарчук у структурі електронного бізнесу пропонують виокремлювати такі види: електронну торгівлю, електронну рекламу, електронний маркетинг, електронний рекрутинг тощо [9, с. 60]. Проте, на наше переконання, електронна реклама є частиною сфери електронного маркетингу. Саме тому недоцільно виділяти такий напрям як окрему складову електронного бізнесу.

Отже, аналізуючи наукові підходи науковців до розгляду окремих видів електронного бізнесу, в межах такого бізнесу доцільно, на наш погляд, виокремлювати такі складові:

- 1) *електронний маркетинг (e-маркетинг)* – сфера розробки, просування, рекламування товарів, продукції та послуг виключно за допомогою використання інформаційних технологій, можливостей мережі Інтернет;
- 2) *електронна комерція (e-commerce)* – у вузькому розумінні це сфера торгівлі, торгово-посередницької діяльності, яка пов'язана з про-

- дажем товарів і послуг у мережі Інтернет за допомогою використання різних гаджетів [6; 12]. Якщо розглядати електронну комерцію в широкому розумінні як взагалі будь-яку підприємницьку діяльність, то за своїм змістом такий вид комерції буде дуже корелювати із сутністю електронного бізнесу загалом;
- 3) *електронний банкінг (e-banking)* – напрям у сфері електронного бізнесу, який пов'язаний із реалізацією та продажем послуг банківськими установами за допомогою використання сучасних інформаційних технологій [4];
 - 4) *електронні страхові послуги (e-insurance)* – сфера продажу страховими компаніями власних страхових продуктів у мережі Інтернет;
 - 5) *інтернет-трейдинг (internet-trading)* – використання інформаційних технологій, мережі Інтернет для отримання доступу до торгівлі на валютній, фондовій і товарній біржах;
 - 6) *електронні платежі (e-payments)* – переказ коштів між різними економічними суб'єктами за допомогою використання мережі Інтернет. Нині цей напрям бізнесу активно розвивається в усьому світі, оскільки швидкий переказ коштів є зручним способом оплати товарів і послуг;
 - 7) *електронний консалтинг (e-consulting)* – надання консультацій у різних сферах господарювання за допомогою використання інформаційних технологій, надання необхідної інформації клієнтам, проведення онлайн-консультацій тощо;
 - 8) *електронна освіта (e-learning)* – надання тренінгів, проведення занять онлайн; також до цієї сфери варто віднести можливості навчання без викладача, виключно за допомогою інформаційних технологій;
 - 9) *електронна сфера охорони здоров'я (eHealth)* – надання консультацій лікарями онлайн, використання інформаційних технологій у роботі медичних закладів. В Україні такий вид надання медичних послуг лише починає розвиватися, і саме поняття eHealth більше асоціюється з державною електронною системою здоров'я. Проте в найбільш розвинутих країнах eHealth є складною системою, яка включає значну кількість напрямів у сфері охорони здоров'я, функціонування яких можливе лише на основі використання інформаційних інновацій у цій сфері;
 - 10) *електронне видавництво (e-publishing house)* – отримання замовлень та видавництво матеріалів у мережі Інтернет. Також до цього виду електронного бізнесу можна віднести діяльність з поширення відповідного контенту;
 - 11) *електронний рекрутинг (e-recruitment)* – надання послуг з пошуку та найму працівників. на сьогодні такий спосіб працевлаштування є

досить ефективним. Спеціальні інформаційні платформи акумулюють значну кількість інформації про тих осіб, які шукають роботу, та тих з них, які шукають нових працівників;

- 12) *електронний аукціон (e-auction)* – вид електронного бізнесу, який полягає в наданні можливостей для продавців продавати власний товар, продукцію на основі результатів аукціонів, у яких беруть участь потенційні покупці;
- 13) *маркетплейс (online marketplace)* – інформаційна платформа, на якій значна кількість виробників створюють продукцію для клієнтів. Споживачі можуть порівнювати ціни, умови продажу, обирати найкращого виробника та постачальника, ознайомлюватися з відгуками на товари та продавців;
- 14) *електронна логістика (e-logistik)* – надання послуг доставки їжі, товарів та продукції за допомогою використання мережі Інтернет, відстежування в електронному режимі переміщення товарів і кур'єрів. Також до цього виду можна віднести послуги таксі, які використовують сучасні застосунки й інформаційні технології для надання власних послуг.

Таким чином, отримані результати проведеного дослідження дозволяють стверджувати про значну складність вичерпного визначення всіх складових сфери електронного бізнесу, оскільки поступово значна кількість різних видів підприємницької діяльності переходить в онлайн-режим або активно поєднують традиційний спосіб ведення бізнесу з можливостями електронного бізнесу. Окреслений процес буде відбуватися і надалі, враховуючи значні темпи розвитку цифрової економіки в усьому світі.

ВИСНОВКИ

Таким чином, у статті розглянуто теоретичні засади розвитку електронного бізнесу. Встановлено, що окреслена сфера підприємницької діяльності сьогодні активно розвивається, що обумовлюється також швидкими темпами розвитку сучасних інформаційних технологій. Відповідно подальший розвиток таких технологій буде лише сприяти активному використанню можливостей електронного бізнесу суб'єктами підприємницької діяльності.

У статті також обґрунтовано складність деталізації видів господарської діяльності, які сьогодні можна віднести до електронного бізнесу. Це обумовлюється постійним розширенням нових напрямків, які виникають у результаті активного використання інформаційних технологій підприємцями у своїй діяльності. Аналіз наукових підходів до конкретизації окремих напрямів у сфері зазначеного бізнесу дозволило виокремити базові з них.

Подальші дослідження у сфері електронного бізнесу можуть полягати у вивченні особливостей

функціонування окремих видів електронного бізнесу, їх взаємозв'язку та базових умов забезпечення подальшого розвитку. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Балик У. О., Колісник М. В. Електронна комерція як елемент системи світового господарства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Логістика»*. 2014. № 811. С. 11–19.
2. Вербівська Л. Концептуальні засади обґрунтування сутності електронного бізнесу. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 2. С. 57–64. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-2\(26\)-57-64](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-2(26)-57-64)
3. Висоцька В. Особливості проектування і впровадження систем електронної комерції. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Інформаційні системи та мережі»*. 2008. № 631. С. 55–77. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/xmlui/bitstream/handle/ntb/657/07.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
4. Дубина М., Шеремет О. Розвиток e-banking: світовий та вітчизняний досвід. *Проблеми перспективи економіки та управління*. 2019. № 2. С. 154–162. DOI: [10.25140/2411-5215-2019-2\(18\)-154-162](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-2(18)-154-162)
5. Євтушенко Д. Д. Електронний бізнес, електронна комерція, інтернет-торгівля: сутність та взаємозв'язок понять. *Бізнес Інформ*. 2014. № 8. С. 184–188. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2014-8_0-pages-184_188.pdf
6. Зайцева О. О., Болотинюк І. М. Електронний бізнес: навч. посіб. / за наук. ред. Н. В. Морзе. Івано-Франківськ: Лілея НВ, 2015. 264 с.
7. Марусей Т. В. Основні тенденції розвитку ринку електронної комерції в Україні. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 14. С. 1011–1015. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/14_ukr/144.pdf
8. Стойка В. С., Палош М. І. Розвиток фінансових послуг в системі електронного бізнесу. *Вісник Черкаського університету. Серія «Економічні науки»*. 2015. № 12. С. 128–132.
9. Страхарчук В., Страхарчук А. Концептуальні засади електронного банківського бізнесу. *Молодь і ринок*. 2012. № 4. С. 59–64.
10. Тардаскіна Т. М., Стрельчук Є. М., Терешко Ю. В. Електронна комерція: навч. посіб. Одеса: ОНАЗ ім. О. С. Попова, 2011. 244 с.
11. Шалева О. І. Електронна комерція: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2011. 216 с.
12. Abramova A. et al. Ecosystem of VAT Administration in E-Commerce: Case of the Eastern Europe Countries / Abramova A., Shaposhnikov K., Zhavoronok A., Liutikov P., Skvirskiy I., Lukashev O. *Estudios de Economía Aplicada*. 2021. Vol. 39. No. 5. URL: <http://dx.doi.org/10.25115/eea.v39i5.4909>

REFERENCES

- Abramova, A. et al. "Ecosystem of VAT Administration in E-Commerce: Case of the Eastern Europe Countries". *Estudios de Economía Aplicada*, vol. 39, no. 5 (2021). <http://dx.doi.org/10.25115/eea.v39i5.4909>
- Balyk, U. O., and Kolisnyk, M. V. "Elektronna komertsii yak element systemy svitovoho hospodarstva" [E-Commerce as Element of the System of World Economy]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Serii «Lohistyka»*, no. 811 (2014): 11-19.
- Dubyna, M., and Sheremet, O. "Rozvytok e-banking: svitovyi ta vitchyzniani dosvid" [E-Banking Development: World and Domestic Experience]. *Problemy perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, no. 2 (2019): 154-162. DOI: [10.25140/2411-5215-2019-2\(18\)-154-162](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-2(18)-154-162)
- Marusei, T. V. "Osnovni tendentsii rozvytku rynku elektronnoi komertsii v Ukraini" [Trends of Electronic Commerce in Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo*, iss. 14 (2018): 1011–1015. https://economyandsociety.in.ua/journals/14_ukr/144.pdf
- Shaleva, O. I. *Elektronna komertsii* [E-Commerce]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury, 2011.
- Stoika, V. S., and Palosh, M. I. "Rozvytok finansovykh posluh v systemi elektronnoho biznesu" [Development of Financial Services in the System of E-Business]. *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Serii «Ekonomichni nauky»*, no. 12 (2015): 128-132.
- Strakharchuk, V., and Strakharchuk, A. "Kontseptualni zasady elektronnoho bankivskoho biznesu" [Conceptual Principles of Electronic Banking Business]. *Molod i rynek*, no. 4 (2012): 59-64.
- Tardaskina, T. M., Strelchuk, Ye. M., and Tereshko, Yu. V. *Elektronna komertsii* [E-Commerce]. Odesa: ONAZ im. O. S. Popova, 2011.
- Verbivska, L. "Kontseptualni zasady obgruntuvannia sutnosti elektronnoho biznesu" [Conceptual Principles of the Essence Substantiation of E-Business]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, no. 2 (2021): 57-64. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-2\(26\)-57-64](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-2(26)-57-64)
- Vysotska, V. "Osoblyvosti proektuvannia i vprovadzhenia system elektronnoi komertsii" [Features of Design and Implementation of E-commerce Systems]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Serii «Informatsiini systemy ta merezhi»*, no. 631 (2008): 55-77. <http://ena.lp.edu.ua:8080/xmlui/bitstream/handle/ntb/657/07.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Yevtushenko, D. D. "Elektronnyi biznes, elektronna komertsii, internet-torhivlia: sutnist ta vzaiemozviazok poniat" [E-business, E-commerce, Internet Commerce: the Nature and Interrelation of Concepts]. *Biznes Inform*, no. 8 (2014): 184-188. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2014-8_0-pages-184_188.pdf
- Zaitseva, O. O., and Bolotyniuk, I. M. *Elektronnyi biznes* [E-Business]. Ivano-Frankivsk: Lileia NV, 2015.